

Marxa i retorn: desafiaments enfrontats per migrants LGBTIQ+

Crèdits: Rodrigo Pardo | EFE | El hondureño César Mejía.

Atmosferes de lluita i reivindicació de DDHH

Durant els mesos de maig i juny es commemora la lluita contra la discriminació cap a la comunitat LGBTIQ+ i, per tant, es promou la reivindicació i gaudi complet dels drets humans i se celebra la diversitat sexual i de gènere.

D'altra banda, així com el Dia de l'Orgull commemora les emblemàtiques manifestacions de Stonewall (1969), el Dia Internacional contra

l'Homofòbia, Transfòbia i Bifòbia recorda l'eliminació de l'homosexualitat de la llista de malalties mentals per part de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) en 1990. Un avanç necessari per a la culminació del segle XX en termes d'erradicació i lluita contra la violència basada en gènere i orientació sexual.

En aquest marc conjuntral de desafiaments estructurals i eliminació de la discriminació cap a les persones LGBTIQ+, l'Expert Independent sobre

la *protecció contra la violència i la discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere* (resolució 32/2) presenta des de 2016 un reporti anual davant el Consell de Drets Humans i l' Assemblea General de Nacions Unides. Tots els s'obren convocatòries per a la recepció d'informació i dades que contribueixin a la construcció d'aquest reporti anual amb l'estudi de les narratives d'exclusió presents en els sectors d'acció de l'Estat, incloent les lleis regressives i polítiques restrictives existents.

Marxes: el col·lectiu LGBTIQ+ entre els migrants més afectats

Enguany, l'Expert Independent, Víctor Madrigal-Borloz, juntament amb altres 40 relators especials han emès una carta als governs assenyalant que el col·lectiu LGBTIQ+ està entre els migrants més vulnerats, representat a 84 milions de persones en situació de desplaçament ja sigui extern o intern als països. Aquest anomenat a l'acció urgent enfront d'una situació de vulnerabilitat va més enllà de la visibilització de les xifres, perquè són igual d'inquietants les dificultats en l'atenció dels riscos i violències a les quals s'enfronta la comunitat en emigrar, desplaçar-se, mobilitzar-se i instal·lar-se en nous països o cultures que proveeixin major llibertat i siguin prou diferents a les que van abandonar, inclusivament, fugint.

Això implica que, en situacions d'emergència, els recursos i mesures legals no siguin suficients per a fer front a les necessitats i situacions dels migrants. La comunitat LGBTIQ+ està exposada i s'enfronta a múltiples dificultats en abandonar el seu lloc de residència o origen, per això és imperant un examen continu dels tres impulsors que han perpetuat la discriminació i han estat identificats en el mandat de l'Expert Independent des d'un principi: la criminalització, la patologia i demonització.

Desafiaments per a un retorn segur: recursos per a visibilitzar abusos a migrants LGBTIQ+

L'emissió de les Comunicacions Especials concerneix a l'Alt Comissionat de Drets Humans a través dels reporters i experts sobre el dret humanitari internacional compromès en les al·legacions. No obstant això, les comunicacions han de ser respostes pels Estats implicats en les al·legacions i els reporters han d'enviar-les a l'Alt Comissionat de Drets Humans.

✓ Cas sobre la suposada deportació imminent d'una persona de Turquia a la República Islàmica de l'Iran, on podria córrer el risc de ser condemnat a mort.

En el correut del 2022 ha estat publicada una Comunicació Especial (TUR 4/2022) en la qual el Reporter Especial sobre execucions extrajudicials,

sumàries o arbitràries i l'Expert Independent sobre la protecció contra la violència i la discriminació per motius d'orientació sexual o identitat de gènere criden l'atenció de la República de Turquia per la presumpta discriminació basada en l'orientació sexual d'un individu durant la sol·licitud de protecció internacional i el risc de l'extradició de l'individu a l'Iran, el seu país d'origen, on la revelació de la seva identitat suposaria un risc de pena de mort.

Els experts van instar el govern de Turquia a garantir que es respectessin els drets humans en compliment del dret internacional, en particular, el dret absolut i no derogable de no devolució [1]. La resposta del govern turc al comunicat inclou informació dels fets i procediments realitzats per les autoritats, però no es refereix específicament a possibles discriminacions basades en gènere o orientació sexual. Per contra, les autoritats presenten informació procesal i reiteren que l'individu serà deportat al país d'origen, només si el fa com a voluntari. Aquest procés mostra que donar compte de vulneracions basades en gènere i l'orientació sexual d'un individu en una al·legació relativa a deportació o negació d'asil no és tasca senzilla en tractar-se d'un assumpte transversal, encara que completament rellevant en el cas d'estudi.

Solucions, recomanacions i recursos clau

L'Alt Comissionat de Nacions Unides per als Refugiats -ACNUR- ha compartit en almenys dues ocasions una guia per a l'atenció diferenciada dels individus durant el desplaçament forçat: "El que s'ha de saber: El treball amb persones lesbianes, gais, bisexuals, transgènere, intersexuals i queer (LGBTIQ+) durant el desplaçament forçat" (2021). Aquest document convida als Estats, ONG i altres actors rellevants a fer front als riscos de protecció operatius, igual que comparteix les accions necessàries i els recursos clau per a avançar en aquesta matèria. Entre ells, es destaca la creació d'entorns segurs per a la revelació voluntària; la facilitació de l'accés a la informació sobre els procediments d'asil; la garantia de seguretat física enfront de l'explotació i els abusos, inclosa la violència de gènere; la facilitació de l'accés a serveis i programes inclusius i l'ús de solucions com la integració social, el reassentament en tercers països i vies complementàries per a l'admissió de persones refugiades en tercers països.

El comunicat especial al·legat davant el govern de Turquia mitjançant l'expert independent i el reporter especial, dona compte dels entorns homòfobs i transfòbics existents en molts països d'origen i, també, manifesta que la repatriació voluntària pot no ser una solució segura per a les persones LGBTIQ+ que busquen protecció dels

Estats o de l'ACNUR, perquè corren un greu risc a l'entorn de retorn (ACNUR, 2021, p. 38) i el reassentament en un tercer país sembla ser l'única solució viable per a les persones LGBTIQ+ en cerca de refugi. Davant això, altres obstacles sorgeixen, de fet, menys de l'1% de les persones refugiades són reasentades en un tercer país cada any; és a dir, que el seu reassentament no és una solució immediata. Dins de les eines suggerides per ACNUR per a atendre aquesta situació es troba l'Eina per a identificar persones en major risc i l'Eina d'avaluació del reassentament: persones refugiades lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals per a iniciar la tramitació prioritària del reassentament. Aquestes eines inclouen assessoria des del vocabulari adequat per a presentar la tramitació, fins a una guia de factors per considerar en la selecció del país/comunitat de reassentament: són les lleis i polítiques relacionades amb l'orientació sexual i la identitat i expressió de gènere no discriminatòries i amigables amb LGBTIQ+; hi ha suport i serveis posteriors a l'arribada per a refugiats LGBTIQ+ amb necessitats específiques?; etc.

També dins dels recursos clau s'assenyala tenir en compte en tot moment els 29 principis de Yogyakarta plus 10 (2017) sobre l'aplicació de la legislació internacional de drets humans en relació amb l'orientació sexual i la identitat de gènere [2]; a Declaració conjunta de les Nacions Unides per a posar fi a la violència i a la discriminació contra les persones lesbianes, gais, bisexuals, trans i intersex de la OIT (2015); les "Conclusions finals: Sol·licitants d'asil i refugiats que busquen protecció a causa de la seva orientació sexual i identitat de gènere" d'ACNUR (2010); el Manual de reassentament de l'ACNUR i Capítols de País; entre altres.

Manuela Cifuentes Murillo

Estudiant del Màster en Relacions Internacionals, Seguretat i Desenvolupament

Universitat Autònoma de Barcelona

Notes al peu de pàgina

[1] Adicionalment, es va sol·licitar informació específica sobre les avaluacions processals realitzades per les autoritats turques, les mesures adoptades per a protegir el dret a la vida i la integritat física i psíquica de l'individu, els procediments legals que garanteixen que els ciutadans estrangers impugnin les ordres d'extradició contra ells i les salvaguardes aplicades a aquest respecte.

[2] 1. El dret al gaudi universal dels drets humans. 2. Els drets a la igualtat i a la no discriminació. 3. El dret al reconeixement de la personalitat jurídica. 4. El dret a la vida. 5. El dret a la seguretat personal. 6. El dret a la privacitat. 7. El dret de tota persona a no ser detinguda arbitràriament. 8. El dret a un judici just. 9. El dret de tota persona privada de la seva llibertat a ser tractada humanament. 10. El dret de tota persona a no ser sotmesa a tortures ni a penes o tractes cruels, inhumans o degradants. 11. El dret a la protecció contra totes les formes d'explotació, venda i tràfic de persones. 12. El dret al treball. 13. El dret a la seguretat social i a altres mesures de protecció social. 14. El dret a un nivell de vida adequat. 15. El dret a un habitatge adequat. 16. El dret a l'educació. 17. El dret al gaudi del més alt nivell possible de salut. 18. Protecció contra abusos mèdics. 19. El dret a la llibertat d'opinió i d'expressió. 20. El dret a la llibertat de reunió i d'associació pacífiques. 21. El dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió. 22. El dret a la llibertat de moviment. 23. El dret a procurar asil. 24. El dret a formar una família. 25. El dret a participar en la vida pública. 26. El dret a participar en la vida cultural. 27. El dret a promoure els drets humans. 28. El dret a recursos i rescabaments efectius. 29. Responsabilitat.

Fonts de referència

- Naciones Unidas, OACNUDH “Mandatos del Relator Especial sobre ejecuciones extrajudiciales, sumarias o arbitrarias; el Experto Independiente sobre la protección contra la violencia y la discriminación por motivos de orientación sexual e identidad de género y la Relatora Especial sobre la tortura y otros tratos o penas crueles, inhumanos o degradantes”, UA TUR 4/2022 (22 març 2022), disponible a: <https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gId=27158>
- “Conclusiones finales: Solicitantes de asilo y refugiados que buscan protección debido a su orientación sexual e identidad de género” (Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Refugiados, 2010). Disponible a: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4d11bb2a>
- “La protección de solicitantes de asilo y refugiados lesbianas, gays, bisexuales, transgénero e intersexuales”, documento de discusión (Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats, 2010). Disponible a: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4d11bb68> Manual de reasentamiento del ACNUR y Capítulos de País (Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats, 2011). Disponible en: www.unhcr.org/4a2ccf4c6.htm.